

חודש סיון

מזל תאומים - שלמות מכוחה של האחדות

מזל חודש סיון תאומים
(ספר יצירה פרק חמישי משנה ט)

א. יש להבין מי הם ה"תאומים" אליהם התכוונו חז"ל במאמרם שמזל חודש סיון הוא "תאומים", ומה הקשר שבין חודש סיון ל"תאומים" אלו.

ובדברי המדרש (אסתר ג, יא) מובא, שהמן הרשע חקר ודרש מהו הזמן המתאים לכלות את עם ישראל ח"ו, וכאשר הטיל גורלות למצוא את החודש המתאים לביצוע זממו, והגיע לחודש סיון ולמזל "תאומים", מצא את זכותם של פרץ וזרח שנקראו תאומים, כפי שמוזכר בתורה (בראשית לח, כז) "והנה תאומים בבטנה". ומבואר כי ה"תאומים" של חודש סיון אליהם התכוונו חז"ל הם פרץ וזרח בניה של תמר. ובנוסף לתמיהה מה הקשר בין חודש סיון ל"תאומים", טעון ביאור מה הכוונה שבזכות התאומים פרץ וזרח, המן ידע שלא יוכל להכניע את עם ישראל באותו חודש - מה פשרה של זכות זו העומדת לעם ישראל בחודש סיון.

מדרש זה מובא באוצר המדרשים (עמ' נא ד"ה פרשה ג, א) בנוסח מעט שונה: "ועוד נסתכל המן במזלות, וראה מזל טלה לניסן וכו', וראה מזל תאומים לסיון שהוא נמשל לפרץ וזרח הצדיקים שהיו תאומים, ויצא מלכות בית דוד מאחד מהם שהוא פרץ". ויש לבאר את התוספת המבוארת בהדגשת חז"ל "פרץ וזרח הצדיקים", וכן יש לבאר מה הקשר בין מלכות בית דוד שיצאה מפרץ, לזכות שראה המן שעומדת לעם ישראל שלא יבולע להם כל רע בחודש סיון.

והנה על פרץ וזרח נאמר בפסיקתא (לקח טוב בראשית פרק מט) "זכה [יהודה] להציל את תמר ושני בניה, פרץ וזרח מן האש, שהיתה מעוברת תאומים והיא בת ג' חדשים [להריונה], וכבר נגמרה צורת הוולדות במעיה, ואומר (שם לח, כד) הוציאוה ותשרף, לולא שהודה יהודה היתה נשרפת היא ושני בניה... לפיכך ניצלו חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש, תחת תמר ופרץ וזרח". וצריך להבין את דברי חז"ל שחנניה מישאל ועזריה ניצלו מכבשן האש "תחת תמר ופרץ וזרח", והרי לכאורה ניצלו בזכות עצמם

שהיו צדיקים, ולא תחת תמר ופרץ וזרח. ויש לבאר את הקשר המתבאר בדברי חז"ל בין חנניה מישאל ועזריה לבין תמר פרץ וזרח.

חודש סיון – מזל אדם – חודש שניתנה בו התורה – מזלו "כפול"

ב. באוצר המדרשים (עמ' תפו ד"ה פתח) מובא: "פתח ר' נהוראי, כתיב בחודש השלישי (שמות יט) למה, לפי שהוא מזל אדם. מכל מזלות אין בהם מזל אדם אלא תאומים לבד". וכנראה הכוונה, שמכל י"ב המזלות, רק מזל תאומים מתייחס לדמות האדם.

והדבר תמוה, מדוע נבחר "מזל אדם", דהיינו תאומים דווקא לחודש סיון. ובפסיקתא רבתי (פרשה כ ד"ה אמרה) מוזכר מזל "תאומים" שהוא "מזל אדם" בהקשר לקבלת התורה בחודש סיון, וז"ל: "לכך נתן הקב"ה התורה בסיון, מפני שמזל סיון תאומים, ותאומים אדם הוא". והדברים צריכים ביאור, מדוע ניתנה התורה בחודש סיון שבו מזל "אדם", שהוא מזל "תאומים".

בפסיקתא רב כהנא (פרשה יב ד"ה בחודש) הוסיפו חז"ל: "הקב"ה לא נתן התורה, לא בניסן ולא באייר, מפני שמזל ניסן טלה, ומזל אייר שור, אין נאה להם לקלס ולשבח. לכך נתן הקב"ה התורה בסיון מפני שמזל סיון תאומים, ותאומים אדם הוא, ואדם יש לו פה לדבר וידיים לספוק ורגלים לרקוד". ומתבאר מעלת האדם המשבח לבוראו, ולכן ניתנה התורה בחודש שבו "מזל אדם" ללמד כי התורה ניתנה למי שמשבח לה, והדברים צריכים ביאור.

במדרש תנחומא (יתרו פרשה יג) מובא טעם נוסף לנתינת התורה בחודש סיון ובמזל תאומים "שלא יהא פתחון פה לאומות העולם, אילו נתן לנו את התורה היינו מקיימים אותה, אמר להם הקב"ה ראו באיזה חודש נתתי את התורה, במזל תאומים, שאם יבוא עשו הרשע להתגייר יבוא וילמד תורה, לפיכך ניתנה תורה בתאומים". ודברי חז"ל הם מדרש פליאה – מהי התשובה שבדברי הקב"ה "שהתורה ניתנה בתאומים", לטענת אומות העולם שאילו היו מקבלים את התורה היו מקיימים אותה. ובוודאי טמון בדבריהם עומק, וננסה לבררו.

עוד נאמר על מזל תאומים (ילקוט שמעוני מלכים א רמז קפה) שהוא "פונה לדרום", וצריך להתבונן מה המיוחד בצד דרום, שמזל תאומים נמצא פונה דווקא לכיוון זה ולא לכיוון אחר.

ובספר יערות דבש (חלק ב' דרשה יג) כתב רבי יהונתן אייבשיץ: "ויש שאמרו שכל מזל שהוא כפול כמו תאומים ודגים הוא החלטי, כי לחיזוק בו - צורות כפל". ויש להבהיר פשרם של הדברים, מהי ה"החלטיות" שבחודש סיון, ומדוע דווקא חודש זה מצריך חיזוק יותר מחודשי השנה שאינם כפולים.

☆ ☆ ☆

מזל תאומים - סמל האחדות

ג. בביאור מהות מזל ה"תאומים" ושייכותו לחודש סיון, כתב הבני יששכר (מאמרי חודש סיון, מאמר א אות א) בביאור הכתוב (שמות יט, א) "בחדש השלישי לצאת בני ישראל ביום הזה באו מדבר סיני", וז"ל: "הנה ביום הזה, משמע לשלול זמן אחר, רק היום הזה מוכן לכך... וירצה עוד ביום הזה מתחיל שליטת מזל תאומים על כן ביום הזה דייקא נעשו עם הקודש באחדות עם קונם כביכול כתאומים, וכן בינם לבין עצמם ויחן שם ישראל לשון יחיד, כאיש אחד חברים". ובספרו אגרא דכלה (דף כ ע"ב) הוסיף הבני יששכר: "סגולת היום הזה הועילה להם, דהנה היום הזה מתחיל מזל תאומים, כן הם נעשו ביום הזה באחדות, הן עם קונם, והן בינם לבין עצמם כל ישראל כאיש אחד חברים כתאומים הללו, והיא שעמדה להם".

וכעין זה מבואר בדברי המגיד מקו'ניץ (עבודת ישראל, שבועות) "זוה החודש הוא מזל תאומים שמורה שהקב"ה עם עושי רצונו הם כתאומים כביכול, וכמו שאמרו המחקרים שהתאומים אם לאחד ח"ו לא טוב, גם להשני כן, ואם טוב לאחד טוב להשני, דבר מזליה הוא, שנבראו בשעה אחת, כן הבורא ברוך הוא עם עושי רצונו כתאומים". והמקור לדבריו במדרש (שמות רבה ב, ה) "אמר רבי ינאי מה התאומים הללו אם חשש אחד בראשו חברו מרגיש כן אמר הקב"ה כביכול (תהלים צא, טו) עמו אנכי בצרה".

ולמדנו מכל זה, כי מזל תאומים הוא סמל האחדות - כעין התאומים הדומים ומאוחדים איש עם רעהו [תאומים" מלשון "מתאימים"]. בחודש סיון, הגיעו בני ישראל למדרגת האחדות והשלמות בינם לבין הקב"ה, ובינם לבין עצמם. ולכן זכו לקבל את התורה בחודש זה, שמשמש בו מזל "תאומים", כי זהו הזמן המוכשר והמסוגל לקבלת התורה, מאחר שבזמן זה ניתן להשיג את סגולת האחדות וההתאמה המושלמת בין אדם למקום ובין אדם למקום. וכפי שאכן היה, שהגיעו בני ישראל למדבר סיני "ביום הזה", בתחילת חודש סיון, לקראת השלמת היטהרותם ממ"ט שערי טומאת מצרים בימי ספירת העומר, וכשהם חונים "כאיש אחד בלב אחד", ללא פירוד ומחלוקת.

יסודה של אהבת הבריות – באהבת השי"ת

ד. ונראה כי שורש הדברים משותף, ויסודות מצות אהבת הבורא ואהבת הזולת והאחדות ללא מחלוקת ופירוד בין אדם לחברו, נעוצים זה בזה.

כי כאשר האדם אינו אוהב את חברו, הרי זה משום שאינו אוהב את הקב"ה שברא את חברו, כמפורש בדברי המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב אהבת רע, פרק א) וז"ל: "בשביל שישאל הם עם אחד, ומצד זה ראוי שיהיו ישראל כמו אדם אחד לגמרי, וכאשר אין האהבה לחברו כאלו היה איש אחד, דבר זה כאילו לא היו ישראל עם אחד, ולכך המצוה בישראל ואהבת לרעך כמוך. וכבר ביארנו בפרק משה קיבל (אבות פ"א) כי דבר זה שאוהב הבריות הוא אהבת השי"ת גם כן, כי מי שאוהב את אחד אוהב כל מעשה ידיו אשר עשה ופעל, ולפיכך כאשר אוהב את השי"ת, אי אפשר שלא יאהב את ברואיו, ואם הוא שונא הבריות אי אפשר שיאהב השי"ת אשר בראם. וכן כבוד חברו אשר נברא בצלם אלקים נחשב כבוד המקום, וכמו שביארנו למעלה באריכות בנתיב גמילות חסדים אצל כבוד אורחים שנחשב זה כמו הקבלת פני שכינה".

יתר על כן, באהבת הזולת יש עדות שהוא מכיר ביסוד בריאת האדם שנברא בצלם אלקים, כפי שמוסיף המהר"ל שם: "וכאשר אוהב את חברו שנברא בצלם אלקים, ואז האדם הזה צלמו צלם אלקים, ולכך הוא אוהב את חברו כמותו שנברא בצלם אלקים וצלם אחד להם".

ולמעשה הדברים מפורשים ברש"י על דברי חז"ל (שבת לא, א) "דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור", ופירש רש"י שהכוונה להקב"ה "דעלך סני לחברך לא תעביד – רעך ורע אביך אל תעזוב (משלי כו, י), זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאוי שיעבור חברך על דבריך". ולכאורה דברי חז"ל "דעלך סני לחברך לא תעביד", הם התרגום של מצות "ואהבת לרעך כמוך", ותמוה כיצד מפרש רש"י שמצות "ואהבת לרעך כמוך" פירושה לא לעבור על דברי הקב"ה, דבר הנראה כרחוק מהפשט.

ובביאור דברי רש"י, כתב לי ידידי רבי אליהו פישר, ראש כולל גור בברוקלין, שאמנם כן הוא, שמצות "ואהבת לרעך כמוך", האחדות בכלל ישראל, יסודה באהבת הבורא יתברך, וכשמכיר בכך שגם חברו נברא בצלם אלקים בדיוק כמוהו, האדם מסוגל להגיע לאהבה נפשית המקשרת בין נפשו לנפש חברו. וגם לאידך גיסא, על ידי אהבת הנפש שהוא חלק אלו-ה ממעל, מגיע לאהבת השי"ת, וכדברי המהר"ל.

נמצא כי השלמות הכוללת בין אדם למקום ובין אדם לחברו, תלויה האחת בשניה, ובאה מכוחה של האהבה לבורא ולברואים. ושלמות זו מיוחדת למזל "תאומים" בבחינת בין אדם למקום, כדבריו של המגיד מקוז'ניץ "שהקב"ה עם עושי רצונו הם כתאומים כביכול", ובבחינת בין אדם לחברו, כתאומים המאוחדים איש עם רעהו. וכאמור, אחדותם של ישראל בין אדם לחברו, תלויה באחדותם עם הבורא באהבתו יתברך.

מדרגת "אדם" – מעלתם של ישראל הדומים לאלוקיהם ומאוחדים ומשלימים האחד את רעהו

ה. מעלת אחדותם ושלמותם של כלל ישראל כיחידה אחת, באה לידי ביטוי בקריאת השם "אדם", כדברי הגמרא (בבא מציעא קיד, ב) "תניא רבי שמעון בן יוחי אומר, קבריהן של עובדי כוכבים אין מטמאין, שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אתם קרויים אדם, ואין עובדי כוכבים קרויים אדם". ובביאור הדברים כתב האלשיך הקדוש: "המפרשים כתבו הא דאמרין אתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם, היינו משום בשם "איש" ו"אנוש" באים ברבים "אישים", "אנשים". מה שאין כן שם "אדם" אינו בא בריבוי, וזה מורה על האחדות והשלום, וזהו אתם קרויים אדם".

ולפי זה מבאר האלשיך, מדוע בפרשת הנגעים (הבאים בשל חטא לשון הרע) נאמר בתורה "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת: "מחמת שאתם קרויים אדם, וראוי לכם השלום, לכן אם ידבר לשון הרע ויגרום פירוד ומחלוקת, יהיה בעור בשרו שאת או ספחת. והתקנה לזה – והובא אל הכהן, בעל מידת השלום, ללמוד מדרכיו, ויכפר עליו".

ומבואר כי שם "אדם" מורה על מעלת השלמות מתוך האחדות, ובשל כך המלה "אדם" אינה יכולה להאמר בלשון רבים. וזוהי מעלת כלל ישראל השלמים באחדותם, ומשום כך רק הם עומדים במעלה שנקראו "אדם", ואילו שאר אומות העולם אינם נקראים בשם "אדם".

השם "אדם" מורה על מעלה נוספת, המיוחדת לכלל ישראל, כפי שנתבאר בדברי השל"ה הקדוש (פרשת בראשית) "ובהיות האדם כאלקים... ושם אדם רב הוא, ולא לחינם דווקא נקרא ישראל אדם, כי שם אדם הוא מלשון אדמה, כי ממנה נלקח, מכל מקום גם כן מלשון אֶדְמָה – כשעושה רצון עליון אז מרים מאשפות אביון, ומכח זה שהוא עפר מן האדמה, ומגביר ומוכך ודבק בה' אלוקיו, אז הוא אדם מצד הדמות אדמה לעליון". כלומר, משמעות השם "אדם" מביעה את מדרגתו העליונה, בהיותו נרמה

לא לוקיו, בהגבירו את חלק נשמתו הרוחנית מעל חלקו הגופני והגשמי הגס. ואדרבה, דווקא בריאתו מן האדמה, הגם שיש בה פחיתות המביאה את האדם העשוי מחומר גס ועבה להימשך אחר הגשמיות, היא הסיבה למעלת האדם ומדרגתו העליונה – אם בכל זאת השכיל להתעלות מעל החומר העכור ולהתרומם מעל עובי וגסות הגשמיות להתקדש בקדושת הרוחניות, ובכך הוא מתדמה ליוצרו. נמצא שהשם "אדם" מדגיש את דרגתו המרוממת בהתדמותו אליו יתברך – מלשון "אדמה" לעליון.

ומעתה מוטעמים ומבוארים היטב דברי חז"ל שהבאנו לעיל [אות ב] ש"מזל אדם", דהיינו תאומים, נקבע דווקא לחודש סיון, וגם נתינת התורה היא בסיון "מפני שמזל סיון תאומים, ותאומים אדם הוא". ולפי האמור, מובן מדוע ניתנה התורה בחודש סיון שבו מזל "אדם", שהוא מזל "תאומים" – כי שם "אדם" הוא הביטוי למעלתם של ישראל, הן בהתדמותם לבוראם, והן באחדותם, שהרבים נחשבים כיחידה שלימה.

ומעלות אלו הם מזל "תאומים" המסמלים את האחדות בין אדם למקום ובין אדם לחברו, כעין התאומים הדומים ומאוחדים איש עם רעהו, וכמבואר לעיל, שמטעם זה ניתנה התורה בחודש סיון, כי בזמן זה הגיעו בני ישראל למדרגת האחדות והשלמות בינם לבין הקב"ה, ובינם לבין עצמם – והיינו "מזל אדם", מעלת השלמות בהתדמות לא-ל עליון, ובאחדות שבין אדם לחברו.

פרץ זרח – תאומים המשלימים האחד את השני בתכונותיהם

ו. לאור המבואר לעיל, יתכן כי יסוד מעלת השלמות הבאה מכוחה של האחדות, טמון בעומק מאמר חז"ל [הובא לעיל אות א] ש"התאומים" של חודש סיון אליהם התכוונו חז"ל, הם פרץ זרח בניה של תמר.

בפרשת וישב (בראשית לח, כז-ל) מסופר תהליך לידתם של התאומים פרץ זרח: "ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה, ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה, ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ, ואחר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח".

וכתב הרמב"ן: "ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה (ספר הבהיר, קצו) יזכיר סוד בשם אלה הילודים, אמרו איקרי זרח על שם החמה שהיא זורחת תמיד, ופרץ על שם הלבנה הנפרצת לעתים ונבנית לעתים. והרי פרץ הוא הבכור, וחמה גדולה מן הלבנה וקשה, מדוע פרץ שהיה הבכור נקרא על שם הלבנה הקטנה, וכי לא ראוי היה יותר שהבכור והגדול יקרא על שם החמה הגדולה. לא קשיא, דהא כתיב ויתן יד, וכתיב

ואחר יצא אחיו. והנה לדעתם היה שם הלבנה לפרץ מפני מלכות בית דוד, והיו תאומים כי הלבנה מותאמת בחמה, והנה פרץ תאום לזרח הנותן יד, והוא בכור בכח עליון, כמו שאמר (תהלים פט, כח) אף אני בכור אתנהו. וזהו מאמרם (ראש השנה כה, א) בקידוש החודש, דוד מלך ישראל חי וקיים, והמשכיל יבין.

והנה דברים אלו יסודם בתורת הנסתר, אולם החלק הנגלה המובן גם לנו הוא - מהותם של פרץ וזרח תאומים המשלימים האחד את השני בתכונותיהם.

כמענה לשאלה מדוע פרץ הגדול (הבכור) נקרא על שם הלבנה הקטנה, ביאר הרמב"ן את דברי חז"ל "לא קשיא, דהא כתיב ויתן יד, וכתיב ואחר יצא אחיו". דהיינו, נתינת והושטת היד של זרח לאחיו פרץ הבכור, אשר היא הסימן המובהק לאחדות בין הבכור לאחיו הקטן, והמצב שכל אחד משלים את השני, ללא חשבון מי הבכור. הן מצדו של זרח הקטן המושיט יד לאחיו הבכור לתת לו את הדרוש לו, והיינו החמה (זרח) שהיא מקור האור של הלבנה (פרץ). והן מצדו של פרץ הבכור, שאינו מרגיש פחיתות והיסוס לקבל מאחיו הקטן את הדרוש לו, לשם השגת השלמות.

פרץ וזרח הם תאומים המאוחדים איש עם רעהו, ומשלימים האחד לשני את התכונות החסרות, וכדברי חז"ל שנמשלו פרץ וזרח לחמה ולבנה "והיו תאומים כי הלבנה מותאמת בחמה". ויסוד זה, של מעלת השלמות הבאה מכוחה של האחדות, גילו לנו חז"ל במאמרם "התאומים" של חודש סיון, הם פרץ וזרח בניה של תמר. הזמן הראוי לגילוי האחדות בין אדם למקום, בעבודת ה' צרופה והתעלות רוחנית, וגילוי האחדות בין אדם לחברו, באהבת הזולת היוצרת שלמות - הוא בחודש זה שבו גם ניתנה התורה, לאחר שבני ישראל הגיעו לשלמות מכח אחדותם.

ומעתה יבוארו דברי חז"ל שחנניה מישאל ועזריה נצלו מכבשן האש "תחת תמר ופרץ וזרח", והקשר בין חנניה מישאל ועזריה לבין פרץ וזרח הוא, שבתנ"ך ובדברי חז"ל אנו מוצאים תמיד את חנניה מישאל ועזריה מאוחדים, ומתנהגים כתאומים האוהבים איש את רעהו אהבת נפש, כאיש אחד בלב אחד. כל תנועותיהם ופעולותיהם נכתבו תמיד בלשון רבים - "הלכו", "אמרו", "כתבו", "מסרו", "יצאו", "עלו" - הכל נעשה בצוותא, כאילו היו שלשתם גוף אחד. ובכך דמו לפרץ וזרח התאומים המשלימים באחדותם האחד את השני.

מעלת האדם המשלים את חברו, שורשה בהשלמת האדם את עצמו

ז. כדי להגיע למעלה הגבוהה של האדם המשלים את רעהו, צריך האדם מקודם לכן להשלים את עצמו. ונראה כי גם ענין זה טמון בעומק משמעות התאומים, ונבאר הדברים.

במדרש (בר"ד פה, ז) מובא: "שתים נתכסו בצעיף וילדו תאומים, אלו הן, רבקה ותמר. רבקה דכתיב (בראשית כד, סה) ותקח הצעיף ותתכס וילדה תאומים, תמר דכתיב (בראשית לח, יד) ותשב בפתח עינים מכוסה שלא יכירוה, והנה כתיב אחר כך (שם כה, כד) והנה תומים בבטנה". ולמדנו מכאן שיש דמיון בין שני זוגות התאומים המוזכרים בתורה: יעקב ועשו, פרץ וזרח.

ודמיון זה מצריך ביאור כי לכאורה הם שני זוגות תאומים השונים זה מזה, ובעוד שהתאומים פרץ וזרח, שניהם צדיקים המשלימים האחד את השני, ומאוחדים האחד עם רעהו באהבה ורעות. הרי שיעקב ועשו היו בעלי תכונות המנוגדות האחד מהשני בתכלית, האחד צדיק תמים יושב אהלים, והשני רשע ורע מעללים, כלשון הכתוב (בראשית כה, כז) "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים". וגם לא שררה ביניהם אהבה, וכפי שהעיד הכתוב: (בראשית כז, מא) "וישטום עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי".

והנה מצאנו עוד זוג אחים, שלא היו תאומים טבעיים בלידתם אך נקראו "תאומים", וכפי שכתב הבני יששכר: "מזל תאומים רומז למשה ואהרן ששניהם היו שקולים כאחד, ועל ידיהם ניתנה תורה לישראל בחודש זה". וסימוכין לדבריו מאמר חז"ל: (ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תקפח) "שני שדייך כשני עפרים תאומי צביה (שיר השירים ה, ה). שני שדייך זה משה ואהרן, מה השדיים הללו מלאים חלב, כך משה ואהרן מלאים תורה, כשני עופרים תאומי צביה, מה השדיים הללו אין אחד מהם גדול מחברו, כך לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה".

ומכל זה נראה כי הלימוד מזוגות התאומים הללו הוא, ש"תאומים" זהו מושג המסמל שני דברים שונים, המתאחדים זה עם זה, עד לכדי שלימות מוחלטת. ולכן, פעמים ניתן להיות "תאומים" גם כאשר לא נולדים ביחד, וכל אחד נולד לעצמו. אולם כאשר האדם עובד על עצמו כדי להתבטל לזולת, ואינו מחזיק מעצמו יותר מחברו, הרי שבאחדות רעים זו הם נקראים "תאומים" – כמשה ואהרן שהיו נחשבים כתאומים,

וזאת בגלל היחס המופלא ששרר ביניהם, אשר נבע מהשלימות שכל אחד מהם עבד להשלים עצמו, ומתוך כך באה השלימות המוחלטת שביחס האהבה והאחווה ביניהם, וכדברי חז"ל שהביא בפירוש רבנו בחיי (שמות ד, יד) "ויאמר [ה'] אל משה[ן] הלא אהרן אחיך הלוי וגו' הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו - לא היו מתקנאים במעלתם זה על זה, זהו שאמר הכתוב (תהלים קלג, א) הנה מדה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. ושמח בפיו לא נאמר, אלא בלבו. אמר רבי שמעון בן יוחאי, הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים שנאמר והיו על לב אהרן". שלימות הלבבות היא זו שהביאה לאחדות והאהבה שביניהם.

והדברים מוטעמים על פי פירושו של רבי שמחה בונם מפרשיסחא לדברי חז"ל על הפסוק "בקש שלום ורדפהו" (תהלים לד, טו), ואמרו חז"ל: "בקשהו במקומך ורדפהו במקום אחר" (ירושלמי פאה דף ד, א). וביאר הרבי מפרשיסחא: "מקודם שתלך לרדוף אחר השלום אצל הזולת, בקשהו במקומך, בתוך עצמך".

ומבואר כי מעלת השלום והשלמות בין בני האדם - שורשה בשלום הפנימי והשלמת האדם את עצמו. וזהו סודם של התאומים, לכל סוגיהם. הן תאומים השונים בתכונות אך משלימים האחד את רעהו [פרץ וזרח], והן תאומים שאינם טבעיים, אך מכוח האחדות שביניהם נקראים "תאומים" [משה ואהרן] - הם סמל לתכונות שונות המוטבעות באדם עצמו, ובבני אדם שונים, אשר החיבור ביניהם יוצר שלימות. ויסודה של השלמות המושגת על ידי האחדות בין איש לרעהו, הוא כאמור, בשלמות הפנימית של האדם עם עצמו הוא.

ומנגד, תאומים השונים בתכונותיהם והאחד אינו מוכן להתאחד עם חברו - עשו שאינו מוכן להשלים עם יעקב, הדבר גורם לפירוד ולשנאה, ולחוסר שלימות. וכמו שכתב רבי צדוק הכהן מלובלין, (פרי צדיק לר"ח סיון, אות ד) "בלידת יעקב אבינו ע"ה כתיב תומים חסר א' שהיה עשו עמו והוא היה ההיפך מדברי תורה שעל שמו נקרא יצר הרע ערל". כלומר כאשר התאומים אינם משלימים האחד את השני, הרי שחסר ב"תאומים" והם רק "תומים".

וזוהו עומק דברי חז"ל שתורה ניתנה במזל תאומים "שלא יהא פתחון פה לאומות העולם [לומר], אילו נתן לנו את התורה היינו מקיימים אותה" - ועל טענה זו "אמר להם הקב"ה ראו באיזה חודש נתתי את התורה, במזל תאומים, שאם יבוא עשו הרשע להתגייר יבוא וילמד תורה, לפיכך ניתנה תורה בתאומים". ביאור הדברים, אם היה עשו עובד על שלמותו העצמית ומעוניין באחדות עם אחיו התאום - היה ראוי לקבל

את התורה. כי התורה ניתנה במזל "תאומים", בסימן השלמות בין אדם לעצמו ובין אדם לחברו, במזל האחדות הבאה מתוך נתינה לזולת. ומאחר ותכונות אלו מופקעות מאומות העולם, הרי שאין להם פתחון פה לקבל התורה, שכן לקבלת התורה דרושות תכונות האחדות והשלמות בין האדם לעצמו ובין אדם לחברו. ואדרבה, אם יתקנו דרכיהם יוכלו לזכות בתורה, כי התורה ניתנה "במזל תאומים, שאם יבוא עשו הרשע להתגייר יבוא וילמד תורה".

זכותם של פרץ וזרח – כח האחדות של כלל ישראל

ח. וממוצא הדברים, שמעלת פרץ וזרח היא אחדותם והשלמתם איש את תכונת רעהו, נוכל להבין מהי זכותם של התאומים פרץ וזרח, שידע המן כי בגללה לא יוכל להכניע את עם ישראל באותו חודש.

המן שאב את כוחו להרע לכלל ישראל לאחר שראה את הפירוד והמחלוקת שביניהם, כמפורש במגילת אסתר (פרק ג, ח) "ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך", וביאר מהר"ש אלקבץ בפירושו מנות הלוי על מגילת אסתר: "ראוי לדעת כי זה צורר חכם היה, יודע סגולת האחדות דבקה עם זרע ישראל, יש להם א-ל אחד ותורה אחת להם והם עם אחד, וכן אמר דוד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, עד שבהפרדם יהודה ואפרים נפרדה צורתם וכו', ולעתיד לבוא בשעת תיקונם – והיו לאחדים בידך (יחזקאל לו, יז), וגם זה הרע ידע שזאת הסגולה נמצאת עמנו ושומרת אותנו, וזהו ישנו עם אחד, וראה שעתה הוא בהיפך, כי הוא מפורד ומפורד, חלק לבם, אמר עת לעשות. ויש במדרש תהלים במזמור אילת השחר סמך לזה, אמרו שם אין אתה מוצא ימים קשים לישראל שהיו באפילה כאותם הימים שהיו בימי המן שאמר ישנו עם מפורד ומפורד".

ואמנם התשובה למזימת המן היתה בדבריה של אסתר למרדכי (אסתר ד, טז) "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי", וביאר המהר"ש אלקבץ: "פירש אדוני אבי ז"ל כי הכוונה בזה לפי שראשית דברי הצר היה ישנו עם מפורד ומפורד כי זה להם רעה חולה וכו'... לכן שאלה ממנו לך כנוס את כל היהודים וגו', פירוש שיכניסם ושיקבצם לדעת אחד, ואם יש ביניהם קנאה ושנאה ותחרות שישלים ביניהם. כי היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם כתוב, ואמרינן בירושלמי, אמר רבי ברכיה, יוצרן רוצה שיהא לבם יחד אליו וכו', לכן צריך כנוס, כדי שיהיו לבם יחד".

ומבואר שהמן שאב את הכח למזימתו בגלל מצב פירודם ופיזורם של היהודים, וכנגד זה מצאו לנכון אסתר ומרדכי לגרום לישועה על ידי חיזוק אחדותם. ומובן איפוא שבשעה שחקר המן מהו הזמן המתאים לכלות את עם ישראל ח"ו, לא רצה לבצע את זממו בחודש סיון שמזלו "תאומים", ביודעו כי חודש זה הוא המזל שבו מתגבר זכותם של פרץ זרח שנקראו תאומים, דהיינו כח האחדות של כלל ישראל, וכאשר ישראל מאוחדים ומשלימים איש את רעהו, אי אפשר להרע להם, וכדברי המהר"ל (נצח ישראל פרק כה) "מאחר שהם [ישראל] אומה יחידה שלימה, אין ספק כאשר יש שלום ביניהם, ראוי שאין השטן - שהוא הכח על ההעדר - שולט בהם".

ובהמשך דבריו כתב המהר"ל, שהאחדות מהווה יציאה מסויימת מהגלות: "ואין ספק, כי כאשר יש כאן בחינה מה של יציאה מן הגלות, כמו שהוא כאשר ישראל הם מתאחדים ואינם מחולקים, וזה נחשב שהם יוצאים מן הגלות. כי בגלותם הם פזורים בין האומות, וכאשר ישראל מתאחדים - דבר זה נחשב שהם יוצאים מן הגלות. ודבר זה הוא גורם שיהיה להם יציאה לגמרי מן הגלות".

מזל תאומים - זמן של השלמת הניגודים

ט. בספר בני יששכר (מאמרי חודש סיון, מאמר א, אות י) כתב: "מזל תאומים הוא תואר אדם, והנה דרשו חז"ל על ישראל, אתם קרויים אדם, והנה ישראל בגימטריא אור וחושך, על כן המזל השלישי הכולל אור וחושך והוא אדם, הוא תאומים אור וחושך. והנה ישראל מברכין בכל יום יוצר אור ובורא חושך, היינו גם כן ב' המזלות של ניסן אייר, טלה ושור. ואחר כך עושה שלום, על ידי בריאת המזל השלישי תאומים, תואר אדם לו, שהוא ישראל שנקרא אדם, והוא כולל אור וחושך".

מבואר בדבריו, שהחודשים הקודמים לסיון, הם האור והחושך, כל אחד בפני עצמו. ניסן מזלו טלה שהוא האור בעולם, החודש שבו נגאלו ישראל ממצרים, ואייר מזלו שור שהוא יסוד הארץ שהיתה חושך בבריאת העולם, ובחודש זה התנקו בני ישראל מזוהמת טומאת מצרים לקראת קבלת התורה. וחודש סיון משלב בתוכו את האור והחושך יחדיו, ובשל כך מזלו "תאומים", שהוא "מזל אדם", שכוחות האור והחושך, הטוב והרע, משמשים בו ביחד.

והדברים עולים בקנה אחד עם המבואר לעיל, שנתנית התורה היתה בחודש סיון ומזל תאומים, כי זהו הזמן המוכשר והמסוגל לקבלת התורה מכוחה של האחדות וההתאמה המושלמת בין אדם למקום ובין אדם לחברו ובין האדם לעצמו. חודש

סיון הוא זמן של ניגודים, חודש שבו האור וגם החושך נמצאים ביחד, ויש צורך להשלים ביניהם. אך כפי שנוכחנו לעיל, גם כשיש תכונות מנוגדות, אפשרי בהחלט להשלים ביניהם, כאשר יש רצון להתגבר על המפריד, ולראות את המשותף. והתאומים פרץ וזרח, הם הדוגמא הטובה ביותר לכך שגם בעלי תכונות שונות יכולים להשלים האחד את השני, כאשר יש אחדות ביניהם.

ומבוארים דברי רבי יהונתן אייבשיץ, שמזל "תאומים" הוא החלטי וכפול, כדי להדגיש את אהבת הזולת המוחלטת תוך ויתור החלטי על הרצונות העצמיים, המוכרח על מנת ליצור קיום מושלם של "ואהבת לרעך כמוך".

וגם מבואר מדוע מזל מאזנים פונה לצד דרום, על פי מאמר חז"ל (בבא בתרא כה, ב) "הרוצה שיחכים - ידרים". כדי להחכים צריך להשלים חסרונות, לנצל כוחות שיש לזולת, וממנו נוכל להוסיף לקח ודעת. לכן מקומו הטבעי של מזל תאומים הוא בדרום, לומר שמקומם של התאומים המשלימים זה את זה הוא במקום החכמה, כי מכווחה של האחדות וההפריה בין דעותיהם של השונים, מתעצמת החכמה ומושגת השלמות. ויסוד זה הוא מתנאי קבלת התורה והשראת השכינה, אשר גם היא יסודה באחדות כלל ישראל, כפי שהובא בביאור הגר"א לספר משלי (פרק 1 פסוק יט) "והוא באחד ומי ישיבנו, כלומר, כאשר ישראל באחדות גמור, אז השכינה שורה בישראל".

